List 22. **NOVICE** Tečaj XXXIV.

gospodarske, obrtniške in narodne.

zhajaj o vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold, za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 31. maja 1876.

Obseg: Šest glavnih zapoved gozdnega gospodarstva. — Navod za pridelovanje lanú in prediva po Belgiškem načinu. — Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta vredjeni po mesecih. (Dal.) — Kako se dá krompir za več časa dober ohraniti. — Asekuracija škode po toči. — Kaj hočejo masóni ali frajmavrarji? — O zadevah Wolfovega slovarja. — Zaloga knjig in časopisov Matice slovenske. — Cerkev in politika. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Šest glavnih zapoved gozdnega gospodarstva.

Gospodarjem na srce poklada Ad. Trientl.

Gozd (boršt) je neizmeren kapital deželi; vživajmo le obresti (činže) njegove, kapitala samega pa se ne dotaknimo!

S temi besedami sklepa slavnoznani pisatelj ta poduk, katerega naj vsak gospodar, ki kaj gozda ima, pazljivo bere, pa vsak teden zopet bere, da si ga od konca do kraja v glavo in srce vtisne. *)

Prva zapoved gozdnega gospodarstva je ta, naj ljudstvo z gozdi tako ravná, da mu neprenehoma donašajo največi dobiček. Če se ravná ž njimi drugače, trpijo škodo in gospodar ne vleče iz gozda največega dobička, ampak le majhno korist. Oče, ki je zasadil gozd, ne doživi časa, da bi ga smel sekati; to bo smel še le vnuk ali vnukov vnuk. Če oče pokvari gozd, pokvari en del lastnine svojim naslednikom. Če ljudstvo oškoduje gozde svoje dežele, poškoduje deželo prihodnjim rodovom.

Poljedelstvo je osebno gospodarstvo leto za letom, gozdno gospodarstvo pa je gospodarstvo ljudstva od stoletja do stoletja. Če kdo polje zanemari, ne sega to zanemarstvo ven čez polje; pokvara gozdov pa deluje na vse straní in za prihodnje čase naprej. Zato je polje popolna lastnina gospodarjeva, da stori ž njim, kar mu drago, brezozirno samosvojno gospodarstvo z gozdom pa se ne sklada s previdnostjo in ljubeznijo gospodarja do svojih potomcev.

Kamorkoli po deželi pridem, povsod slišim pritožbe, da gozdi gredó rakovo pot, in da deželo zadene v 50 do 100 letih grozna škoda, ako se ne začne bolje gospodarstvo z gozdi.

Gozd, kakor polje, vsako leto raste, in če se v poštev vzame vse, kar gozd vsako leto daje, namreč bodcke (igle), perje, veje, dorastek lesa in skorje in pa mah na zemlji pod drevesi; te rasti pa ni manj, kakor je je vsako leto na polji. Vendar ta vsakoletna rast gozda ne donaša gospodarju naravnost dobička, da! še vživati ne sme te rasti, ako noče na lesu se oškodovati. Le kaj malega sme vsako leto vpotrebljevati, to je, da le porabi to, kar se za umni trebež gozda poseka, da smolo nabira, ki sama po sebi iz drevja odteka itd. Pridelek pravi v gozdu obstaja pa v lesu. Če se gozdu o pravem času vzame le les, se mu zemlja tako malo oslabi, da je to komaj čez 1000 let poznati. (Kon. prih.)

*) Ta poduk živo priporočamo tudi učiteljem naših ljudskih šol, naj bi ga odrašeni mladini, ki po dovršeni ljudski šoli domá ostane na kmetiji, prebirati pa tudi prepisovati dali, da bi ga svojim očetom domú nesli v poduk. Priporočamo pa ta poduk, o katerem želimo, da bi našim kmetom prav v kri segel, še posebno zato, ker so zlate resnice tako jasno in na kratko razložene, da jih lahko razume vsak pastir in ni treba učene glave, da bi jih razumela. Ko bi navedenih 6 zapovedi živo seglo v kri vsacega gospodarja, porok smo, da v malo letih vsaka dežela postane na tisoče in tisoče goldinarjev bogateja! Vred.

Navod
za pridelovanje lanú in prediva po Belgiškem načinu.

Spisal Andrej Piskar.

Izdelovanje: sušenje, trenje in otrepanje, nekaj o mikanju; splošne opombe.

(Konec.)

Poskusimo še na to vprašanje odgovoriti.

Res je, da bo mogoče naše predivstvo še le po tem zdatno povzdigniti, če napravimo predivoizdelovalnice, posebno po večih predivskih okrajih. To moramo toraj prvo priporočati. Vendar predivoizdelovalnice ne bodo povsod na enkrat, koder bi jih bilo treba, in če bi prav bile, vendar v manjših in oddaljenih krajih ne bo mogoče se jih posluževati, ker bodo za marsikoga predaleč, kajti surov lan se ne splača daleč voziti. Tukaj bo treba še zmiraj predivo na rokah izdelovati.

Za take kraje, kjer bi se predivoizdelovalnice ne splačale, ker bi ne imele dosti dela, ali pa kjer ni priložnosti, da bi se napravile, in sploh povsod, koder se lan prideluje, pa ni izdelovalnic, bi bilo razun tega, kar smo že tukaj o pridelovanji in izdelovanji govorili, še svetovati:

1. Da bi v takem kraji kak posamezen kmetovalec ali pa cela občina skup napravila pripravno poslopje za sušenje lanú in izdelovanje prediva, kakor imajo že zdaj pone katerih krajih posebne sušilnice

za to; samo nekoliko drugače bi mogle biti vravnane. Taka sušilnica bi morala imeti dve sobi, v prvi bi bila naprava za sušenje, v drugi bi bil pa prostor za izdelovanje, za orodje in delavce. K temu bi ne bilo treba tako posebnih stroškov. Naši premožnejši kmetje po deželi, posebno v bolj hribovskih krajih, imajo večidel dosti poslopja, in marsikateri še posebno kajže in v njih tako imenovane gostače. Taka kajža bi se prav z malimi stroški dala predelati v sušilnico za lan.

2. Da bi napravili v take sušilnice namesto navadnih trlic Belgijsko orodje in sicer eno terilnico in kakih 6 ali 8 otrepalnih stolov, po potrebi tudi več. Terilnica pride stati sedaj okoli 80 gld., toda, če bi se pri nas domá napravljale, bi dosti ceneje prišle. Otrepalne stole pa lahko vsak mizar napravi in ne stanejo veliko.

3. Da bi se v vsakem takem kraji nekoliko delavcev in delavk navadilo predivo izdelovati po Belgijski šegi namesti našega sedanjega izdelovanja, kajti vsak za-se tega ne more in tudi dostikrat časa nima. Ker so že v vsakem kraji zdaj za to posebni delavci in delavke, ki so vajeni s predivom ravnati, bi se ti najprej navadili novega izdelovanja, če pa ne, se pa tudi vsak drug tega kmalu privadi. Kdor ima količkaj pripravnosti za to, se v dveh mesecih privadi vsega potrebnega. Eden teh delavcev bi moral tudi razumeti gojenje lanu v vodi in bi pazil na godilnice, da bi bilo vse v redu.

4. Plačilo naj bi se prenaredilo in vravnalo od funta ali centa samo na denar. Kar je treba pripeljati ali odpeljati in kar je treba posebnih delavcev, drv za kurjavo itd., bi bilo najboljše, da bi preskrbel vsak, komur se dela, za sebe.

Tako bi bilo mogoče najprej in po najkrajšem potu vpeljati pri nas Belgijsko izdelovanje. Tako bi ne bilo treba nobenih posebnih novosti, ker bi bila osnova skor vsa po starem in primerna, samo delalo bi se drugače in z drugačnim orodjem, in vsa naprava bi bila bolje vredjena.

Pri vsem tem moramo gorko priporočati, da bi pri nas tudi za ta gospodarski oddelek se napravilo posebno društvo, katero bi skrbelo za povzdigo predivstva, kajti povsod veljá: združena moč!

Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta

vredjeni po mesecih.

Po „Oesterr. Landw. Wochenblatt.“

(Dalje.)

Meseca maja.

Dné	Leta	
20.	1756.	je vlada Avtrijska prvikrat dovolila, da se v našem cesarstvu smejo napravljati razstave živine in da smejo biti sejmi za volno.
20.	1814.	Cesarski ukaz veleva, da se na vseh bogoslovskih šolah v našem cesarstvu učí kmetijstvo.
20.	1852.	Akademija znanstev v Bruselju v Belgiji izvoli komisijo, ki naj preiskuje, ali je cepljenje kužne pljučnice pri goveji živini v stanu odvrniti to hudo bolezen.
20.	1865.	Ruski car Aleksander II. je v lastnino na državnih grajščinah Poljskih prepustil tista zemljišča kajžarjem in delavcem, ki so jih dosihmal le kot podložniki na svojo korist obdelovali.
23.	1856.	se je odprla svetovna kmetijska razstava v Parizu, pri kateri so bili tudi kmetijski pridelki našega cesarstva odlično zastopani.
24.	1692.	se je rodil Adam Ulrich v Landi na Badenskem; on je bil prvi, ki je murve vpeljal na Nemškem; zarad velikih zaslug njegovih za kmetijstvo so ga imenovali „profesor juris et ruris“.
25.	1657.	so prvo kavarno odprli v Londonu na Angleškem.
25.	1874.	se je ustanovila šola za sadje- in vinorejo v Klosterneuburgu nad Dunajem.
26.	1379.	je čudno kamenje deževalo pri Mindenu na Hanoveranskem.

(Dalje prihodnjič.)

Asekuracija škode po toči.

Na nekatera vprašanja: kje je kaka zavarovalnica škode po toči (Hagelassekuranz)? damo na znanje, da je na Dunaji taka asekuracija pod imenom „Oesterreichische Hagelversicherungs-Gesellschaft in Wien“. Kakor razglas te zavarovalnice v „Oest. landw. Wochenblatt“ pravi, utegne ona priporočila vredna biti iz sledečih vzrokov: 1) Tarifa za zavarovanje ni visoka in pozneje doplačevanje se ne zahteva; 2) povračilo škode dobi zavarovanec zadnji čas v enem mesecu; 3) pri povračanju škode se ne odbijajo stroški za žetev in mlačve; 4) škoda se povrne tudi, če je toča le majhno škodo (do 20. dela zavarovane vrednosti) naredila; škodo cenijo možje dotičnega okraja; 5) od zavarovalne tarife se odpusti 6%, če se kdo zavaruje za 5 let, 4% pa, če se asekurira za 3 leta; 6) udom kmetijskih družeb se vrh tega od tarife odpusti še 5 odstotkov; 7) veliki posestniki ali pa cele občine, ki se zavarujejo, dobijo še posebne poboljške. — Kdor še kaj več o pogojih te asekuracije zvedeti želi, naj se pismeno na vodstvo te zavarovalnice na Dunaj (Gisellastrasse 1) obrne.

Gopodarska skušnja.

Kako se dá krompir za več časa dober ohraniti.

Krompir v ta cilj in konec se mora posušiti. Tak se dolgo časa dober ohrani in v daljne kraje prepeljavati dá, kajti posušen ne zgubi svoje močnate tvarine. Iz 5 do 6 funtov surovega krompirja se naredi 1 funt suhega tako-le: Surov krompir se olupi (olupki so živini dobra krma) in v prav tanke krhlje razreže; ti krhlji naj se potem v vodi, kateri se dodá malo kuhinjske solí (3 do 5 odstotkov), kuhajo, pa ne toliko, da bi popolnoma skuhani bili; tako prekuhani krhlji se vzamejo iz lonca in hitro v peči posušijo. — Na Nemškem ste dve fabriki, ki napravljate suh krompir.

Podučne stvari.

Kaj hočejo masóni ali frajmavrarji? *)

Marsikaj, kar je nekdaj bolj skrito bilo, to stopa dandanes očitneje na dan. Tako tudi masói. Iz Pru-

*) V R. Fröhlichovem nemško-ilirskem slovniku 1840 se za nemško besedo „Freimaurer“ nahaja ilirska „mason“, jedan od potajnoga društva, kojega u Francuskoj, Nemačkoj, Italii itd. još ima — za „Freimaurerei“ pa „masonstvo“, potajno društvo. Nam je ta beseda bolj všeč kot po nemški narejena

skega posebno dandanes rijejo ti krti, ki izpodkupujejo vso cerkveno in svetovno autoriteto (veljavo), čedalje bolj tudi v Avstrijo in njene dežele. Delavci te stranke so dvojni: eni taki, ki vedoma delajo za njo, drugi nevedoma. Mi nikakor ne spadamo v vrsto tistih, ki za vsacim grmom frajmavrarja vidijo; al tajiti se zdaj več ne more, da je potreba, da vsakdo pozná načela, ki vodijo frajmavrarje. „Kärnt. Volksstimme" v svojem 21. listu objavlja knjigo, ki je najprej leta 1792 v Amsterdamu, pozneje, leta 1826., v Haagu prišla na svitlo z dodanimi dokumenti, katera v 9 točkah razklada namene frajmavrerjev. Da jih tudi naši bralci poznajo, damo jim jih na znanje, ker po njih jim bo lahko razsoditi, kdo med nami je vedoma ali nevedoma v tej skrivni družbi, ki širi pogubni strup frajmavrarske kuge po svetu.

Po gori navedeni knjigi so devetera frajmavrarska načela sledeča:

1. „Babjeverstvo (to je, kristijanska pa tudi judovska vera) bilo je dosedaj glavna podpora tiranstvu in goljufiji, s katerima so vladarji in duhovniki zatirali ljudstvo. S peklom in večnostjo so strašili boječe duše in jim pamet zmešali z vražami, ki so se jim cepile od otročjih let v glavo, da so oslabile najjasnejšega duhá ter ga storile nesposobnega za velika dejanja. To je zakrivilo kristijanstvo, katero dela človeka služnega, da neumen vse pretrpí, tolažeč se z večnostjo. Potrebno je tedaj, da se izpodkoplje ta steber babjeverstva. Ker pa se je veliko ljudstva navzelo že verskih pravljic in so meščanske in državne uredbe že preglboko se vkoreninile v glave in srca ljudstev, zato se mora previdno delovati in o tem daje narava modrijanov dober migljaj: mesenost je ono veliko kolo, ki žêne ljudi; to kolo se mora zavrteti v tek, kristijanstvo pa staviti na smeh, da se ljudém vera izruje iz src."

2. „V ta namen se mora osnovati literarni zavod, ki na vso moč naše knjige in časnike razširja, zatira pa one naših nasprotnikov."

3. „Pridobiti se morajo zaradi tega z denarjem najodličnejši izdatelji časopisov, katerim naj bode nálog to, da vse, kar se piše zoper nas, osmešijo in s porogljivim zaničevanjem zatirajo."

4. „Kdor ni z nami, on je zoper nas. Zato ga moramo vsakako proganjati, zaničevati, zatirati; taki ljudje morajo nam biti kakor mrčesi, katere osipljemo raz cvetočega drevesa in jih poteptamo z nogami."

5. „Malokdo lahko prenaša zasmehovanje; kdor se tedaj ne more sprijazniti z našimi namerami, pa vendar ima še zdrav razum, prijeti ga moramo od te strani; zasmehovati ga moramo."

6. „Da hitro dosežemo svoj namen, se mora pred vsem srednji (mestni „purgarski") stan seznaniti z našimi načeli. Priprosto ljudstvo (kmet in rokodelec) nima nikake važnosti; s priprostim ljudstvom se v kratkem časi naredi, kar kdo hoče. Ljudí srednjega stanú moramo si pred vsem pridobiti. Zato se morajo, kar najbolje se dá, podžigati strasti teh ljudí; posebno pa se mora še mladina pridobivati našim načelom, kajti ona v nekaterih letih doseže veljavo."

7. „Mesenost je najboljše sredstvo, da si pridobimo privržencev v palačah vladarjev, tako, da naših konečnih namér ne bodo spoznali, al za nas je dovolj, da jih storimo mrzle kristijane; mlačni so že tako skoraj vsi."

8. „Da izdatno pospešimo svoj namen, treba pred vsem, da razglasimo kot sovražnike omike in modrosti vse one, kateri se v kakem obziru še držé verskih ali državnih predsodkov. Smatrati se morajo kot stvari, katere človeštvu in njegovega blagostanja napredku silno škodujejo; zato mora slehern izmed nas skušati, da v važnih zadevah njihov vpliv zabrani in pri prvi ugodni priliki jim vzame moč iz rok."

9. „Vsi dogodki v državi, vse razprtije političnih strank, vse spletkarije, bratovščine in družbe morajo se vpotrebljevati za naše namene, s kratka vse, s čemur se lahko izbuja razpor in nemir. Kajti na razvalinah sedanjega kristijanskega socijalnega življenja imamo upanje postaviti trdno poslopje natorne sisteme in njene častilce potrditi v njihovih pravicah." —

To tedaj so tista načela, po katerih frajmavrarji, po vsem svetu razkropljeni, rijejo in delajo zoper oltar cerkve, prestol vladarjev in človeško družbo. Ni tedaj čuda, da se je v Cislajtaniji frajmavrarjem prepovedala pravica, očitno pod imenom „Freimaurer-Orden" na dan stopiti, zato pa so tem bolj delavni vsak na svojo roko in po svojih potih: z besedo, pisanjem in vsakdanjim ravnanjem. Na milijone jih je že na svetu.*)

„slobodni zidar" ali „slobodni mavtar". Kje je Fröhlich to besedo našel, ne vemo. Zanimivo bilo bi to zvedeti in to temveč, ker je v „nemačko-ilirskem slovarji" od J. Mazuranića in dr. J. Užarevića 1842 ne nahajamo, ki za „Freimaurer" imata le „zidar slobodni".

*) Da je celó pri nas po tacih kotih, kjer bi človek ne mislil, zasejano seme frajmavrarsko, to pričajo škandalozni bogotajni napisi, s katerimi namazan je 19. list „Danice" po pošti iz Krškega naročniku v Dolini v roke prišel, izmed katerih le nekatere le-sem natanko prepišemo, tako-le se glaseče: „Nieder mit allen Pfaffen! Es wird nicht 10 Jahre vergehen, so wird sich in Profezeiung erfüllen. Das Volk muss aufgeklärt werden. Živio Darwin! Es lebe auch Bismark! Er hat alle Klöster geleert. Hinaus! arbeitet lieber Pfaffen! Der Mensch stammt vom Affen, Gorillo-Affen. Die Welt hat sich allein gebildet und ist gerechnet worden, dass 80 Millionen Jahre dasteht und wird ewig stehen mit fortwährenden Aenderungen. Der weitere Aufklärung will, kaufe sich von Büchner „Kraft und Stoff" — itd. itd. — No, „Tagblattovci", kaj ne, kako „lepo"? — kako „lepo" se to vjema s „svinjsko glavo", „offenes Sendschreiben an den Herrgott" itd.

*

Slovstvene stvari.

O zadevah Wolfovega slovarja.

Odprto pismo gospodu K. Dežmanu II.

Infandum jubes renovare dolorem.

1.

Ker je obče znano, da Vi, gospod Dežman, ste eden najmarljiviših sodelavcev „Tagblattovih", zato mi ne boste za zeló vzeli, ako mislim, da tudi članek „Kunststücke der Novice" v 111. listu „Tagbl." je delo Vaše. In ker že od leta 1843 nisem vajen v javnosti „slepe miši" loviti, zato tudi pretres onega članka kar naravnost pod Vašo adreso svetu izročujem ter ga tudi s svojim imenom podpišem, da si tako z odprtim vezirom drug druzemu stopiva nasproti, vsaj ste celó Vi v navedenem „Tagblattovem" članku moje imé, brez katerega bi Vaš leibjournal že odnekdaj veliko manj interesanten bil, „sans gene" s trte zvili. Ako bi se bil pa vendar-le o tem zmotil, prosim Vas, da pošljite to pismo na pravo mesto. Vi, komur menda tudi sv. Oče papež ne veljá za nezmotljivega, boste meni, ki me v onem članku „očeta naroda" in bivšega škofa Ljubljanskega titulirate, to zmoto menda radi odpustili.

Da pa čitatelji „Novic“, ki Vašega lista ne beró, zvedó, za česa da gre v najini pravdi, dovolite mi, predno pismo svoje nadaljujem, objaviti jim, da gré za 15letno odlašanje izvršitve 26. §. blage oporoke knezoškofa Wolfa, po katerem bil bi imel narod slovenski že davno dobiti drugi del — slovensko-nemški del — slovarja, in da Vi prav po „Tagblattovi“ fini metodi to odlašanje zagovarjate. To je jedro Vašega spisa, kateremu ste dali napis „Kunststücke der Novice“. Ne bojite se pa, da bodem „bisere“ Vašega spiska našim bralcem zatajil, — ne, ne! vse jim hočem zvesto priobčiti, in zato utegne pismo moje nekako dalje biti, kakor je meni samemu drago, ker vem, da „Novice“ prostora potrebujejo še za mnogo drugo tvarino in da vsi čitatelji njihovi ne marajo samo za najini razgovor, ker že obá sivolasa spadava nekako v staro šaro.

Da pa to pismo adresiram do Vas, gospod Dežman, o tem imam še drug razlog, in sicer ta razlog, da sem vselej bil in sem še zdaj pravičen tudi svojim sovražnikom. Čujte! Če si po pravici sebi smem pripisati zaslugo, da nam je preblagi knezoškof Wolf neumrlega spomina z zapuščino svojo stvaril slovár in je temu vzvišenemu dejanju povod dal „Koledarček“ moj za leto 1854. (dogodba ta je popisana v Cigaletovem „predgovoru“ nemško-slovenskega dela 1860. leta), rad tudi Vam, gosp. Dežman, pripoznam delež tega. Vas namreč sem leta 1853. naprosil, naj podobi Vodnikovi, ki sem jo hotel, po Valvazorjevi sliki, leta 1854. izročiti slovenskemu svetu, napišite životopis njegov. Vi ste takrat, ves gorec za stvar slovensko in za „slavo Slavjanov“, v „Koledarčku“ radi spisali životopis Vodnikov, kateremu se v vsaki vrstici vidi, da Vam je izhajal prav iz globočine srca. To — se vé da — bilo je pred več kot 20 leti! Sedaj že davno niste več oni Dežman, ki ste takrat bili, zato boste tudi — v spominu na oni čas — upravičen našli napis tega mojega pisma: Dežmanu II. — To isto spričuje pri „Matici“ naši shranjeni zapisnik od 16. januarija leta 1854. ob shodu, ki smo ga imeli omenjeni dan v licealni knjigarni. Oni dan sem po naročilu nepozabljivega mecêna knezoškofa Wolfa pozval jaz zarad izdanja nemško-slovenskega slovarja tadanje Ljubljanske veščake v razgovor, v katerem sem jim razodel glavna vodíla, kako naj bi se za tisek vredil od več strani pomnoženi Vodnikov rokopis slovensko-nemškega slovarja, in predlagal, naj se učeni jezikoslovec in vrednik državnega zakonika gosp. M. Cigale gosp. knezoškofu nasvetuje za vrednika slovarjevega. In v onem odboru, kateremu je bil tadanji c. k. avskultant Luka Svetec zapisnikar in v katerem so bili nazoči prof. Metelko, kanonik in bivši profesor Jož. Poklukar in bibliotekar Mih. Kastelec (gosp. Blaž Potočnik je bil po opravilih zadržan), sodelovali ste tudi Vi, g. Dežman; Vi ste še posebno prevzeli doneske o slovenski botaniški, mineralogični in zoologični terminologiji, jaz pa doneske o zdravniških predmetih. — To je bilo 16. januarija 1854. leta. Sklepe onega zbora je odobril blagi knezoškof, izročivši tisek slovarja rojaku svojemu Blazniku, ki vrh tega je bil edino zmožen velikansko delo takega tiska prevzeti, vredništvo slovarjevega rokopisa pa gosp. Cigaletu. In po neumorni delavnosti njegovi že konec l. 1859. — tedaj v 5 letih — bilo je delo dokončano in leta 1860. nemško-slovenski del slovarja v 2 debelih zvezkih s 127 pôlami na čast slovenskemu slovstvu dotiskan.

To sodelovanje Vaše leta 1854. vzvidelo se mi je potrebno omeniti, da temu pismu, ki je odgovor na Vaš „Tagbl.“ članek, opravičim adreso, ki se glasí na Dežmana II.

Drugi pot naprej.

Dr. Jan. Bleiweis.

Zaloga knjig in časopisov Matice slovenske.

„Matica slovenska“ ima, kakor kaže po gosp. tajniku Praprotniku ravnokar sestavljeni inventar, te-le knjige:

„Narodnega koledarja“ in „letopisa“ za 1867. leto 44, za 1868. leto 26 iztisov,

„Letopisa“ za 1870. leto z dr. L. Tomanovo podobo 1, za 1871. leto s 40 slikami 71, za 1872. in 1873. leto z 2 slikama 155, za 1874. leto 261, za 1875. leto 355 iztisov,

„Prirodoznanskega zemljepisa“ Jesenkovega 197 iztisov,

„Vojvodstva Kranjskega“ 356 iztisov,

„Vojvodstva Koroškega“ 422 iztisov,

„Slovenskega Štajera“ 1. snopiča 293, 3. snopiča pa 125 iztisov,

„Zgodovine Avstrijsko-ogerske monarhije“ Kersnikove 145,

„Zgodovine slov. naroda“ Trdinove 210,

„Jovana Vesela-Koseskega raznih del“ z njegovo podobo 51 iztisov,

„Vodnikovih pesni“ 540 iztisov,

„Slovanstva“ z 2 zemljevidoma 455 iztisov,

„Olikanega Slovenca“ 111 iztisov,

„Štirih letnih časov“ 964 iztisov,

„Telegrafije“ iz letopisa 1875. leta 178 iztisov,

„Nauka o telovadbi“ II. del 713 iztisov,

„Schoedlerjeve knjige prirode“ I. snopiča: „Fizika“ 486, 2. snopiča: „Astronomija in kemija“ 484, 3. snopiča: „Mineralogija in geognozija“ 431, 4. snopiča: „Botanika in zoologija“ 342 iztisov,

„Živalstva“ po Pokorniji, poslovenil Fr. Erjavec 256 iztisov,

„Rastlinstva“ po Pokorniji poslovenil Ivan Tušek 567 iztisov,

„Rudninoslovja“ po Föllekerji 262 iztisov,

„Slovnice českega jezika z berilom“ spisal Marn 594 iztisov,

„Zemljevidov“, in sicer: Obraza vse zemlje 6, Evrope 20, Afrike 50, Azije 138, Avstralije 71, Rusije 68, severne Amerike 160, južne Amerike 144, Turčije 693, Italije 712, nemškega cesarstva 700, Slovenske dežele, Kozlerjev 48 iztisov. —

Čista vrednost (po odšteti tretjini za provizije itd.) vseh teh knjig in zemljevidov znaša 5606 gold. 43 kr.

Vse te knjige in zemljevidi so tedaj starim in novim udom, kakor tudi knjigotržcem in sploh prijateljem slovstva po odločeni nizki ceni na razpolaganje. Še posebno pa vsem rodoljubom, ki se brigajo za to, kar se dandanes na **Turškem** godí, priporočamo, naj si omislijo zemljevid Turčije, katerega je še 693 iztiskov na prodaj po nizki ceni za 20 krajc.

Gospodje udje, ki še za leto 1876 niso plačali letnine, prošeni so, da bi jo kmalu odrajtali. Matica naša gotovo je vredna vsestranske podpore; novci pa so povsod „nervus rerum gerendarum“.

Od predsedstva Matice slovenske.

Politične stvari.

Cerkev in politika. *)

Na dnevnem redu brezverskega časništva že od leta 1868 stojí trditev, da duhoven ne sme se vtikati v politiko. Ker je istina, kar je v zadnjem listu „Novic“ dopis „iz soseščine Kranjske“ rekel, da je ta razprava principielne važnosti, zato naj „Novice“ svojim čitalcem iz „cerkvenega pisma episkopata cerkvene provincije Quebec (Kanada)“ priobčijo odlomek 5., ki obravnava „nalogo duhovništva v politiki“ tako-le:

Ljudje, ki vas, ljubljeni bratje, prekaniti hočejo, ponavljajo neprenehoma, da vera nima s politiko nič opraviti, da pri razpravljanji javnih zadev se ni ozirati na verske principe, da klerus naj svojo delavnost omejí na cerkev in zakristijo in da ljudstvo mora v politiki ohraniti si svojo neodvisnost.

To, dragi bratje, so grozanske zmote, in gorjé deželi, kjer bi se ukoreninile. Ako je duhovništvo izključeno iz javnega življenja, je ob enem izključena tudi cerkev, je oropana vsega tega, kar koristnega in nespremenljivega v sebi hrani in tako se zametuje morala, pravica, resnica. Ako je pa vse to odstranjeno, potem ostaja le še gola sila!

Največi sovražniki ljudstva so toraj oni, ki hočejo vero izgnati iz politike; kajti v pretvezi, da hoté ljudstvo osvoboditi tega, kar imenujejo duhovniško gospostvo, nepravični vpliv duhovništva, kujejo za ravno tisto ljudstvo najtežje verige; oni stavijo silo nad pravico in državni oblasti jemljó edino moralno uzdo, ki bi jo brzdala, da ne zaide v despotizem in tiranstvo.

Duhovnika hočejo v zakristijo zapreti! Zakaj? Menda zato, ker po svojih studijah dobro in zanesljivo pozná pravice in dolžnosti vseh posamnih vernikov, sebi v varstvo izročenih. Znabiti zato, ker za blagor svojih bratov žrtvuje svoje imetje, svoj čas, svoje zdravje in celo svoje življenje? Ali ni ravno tako državljan, ko vsak drug? Kdor si bodi sme pisati, govoriti, početi, kakor se mu ljubi; včasi v kako grofijo ali občino tujci deró, da s svojim političnim nazorom k zmagi pomorejo; edino le duhovnik ne bi smel govoriti in ne pisati! Komurkoli bi se poljubilo, ta naj občini prodaja svoje raznotere misli — le duhovnik sredi svojih ljudí nima pravice govoriti, nima pravice, da bi gnjusnosti grajal, ki se v njegovi občini hvalijo! Marsikdo, ki sedaj prav glasno vpije, da duhoven nima nič opraviti s politiko, je nekedaj duhovnov vpljiv prav koristen pripoznaval!..... Od kodi ta sprememba? Ali ne od todi, ker so v svesti si, da njih početja ne zaslužijo več vpliva duhovnov?.....

Ali so pa tudi katera vprašanja, za koja se more in celó mora potegniti škof in duhovnik v imenu cerkve? Brez pomislika odgovorimo: da so politična vprašanja, za koja se klerus v imenu cerkve more in mora zmeniti. To pravico in to dolžnost vidimo v razmeri med cerkvijo in državo vtemeljeno.

Zares so politična vprašanja, ki zadevajo duhovni blagor ljudí, bodi-si, da se nanašajo na vero in moralo, ali pa se tičejo svobode, neodvisnosti in obstanka cerkve, ako tudi samo v časnem oziru. Zdaj se oglasi kandidat za javno službo, čegar načela so cerkvi sovražna; zdaj se prikaže politična stranka, ki je zarad svojega programa, zarad antecedencij dvojih voditeljev, svojega časopisja cerkvenim interesom nevarna. Ali zamore v tacih in enacih pripadih katoličan cerkvi pravico odreči, da sebe in duhovne koristi sebi izročenih brani, da ne bi zatajil vere in se sovražno postavil proti materi, katere sin je? Cerkev pa dela, govorí, se borí po svojem duhovstvu; duhovstvu to pravico jemati se pravi, cerkvi jo vzeti.

V takih slučajih moreta duhovnik in škof po vsej pravici, morata zarad vesti glas povzdigniti in nevarnost pokazati; ona morata s svojo veljavo povedati, da tako in tako vedenje je grešno. Oni morejo in morajo govoriti ne samo volivcem in ponudnikom, nego smejo in morajo vzdigniti svoj glas do zadevnih vladnih oblasti. Prižnica se zarad tega nikakor še ne spremeni v politični oder, ako se z nje vernikom dadó potrebna pojasnila. Res, da taka vprašanja ne pridejo vsaki dan, vendar zato pravica duhovništvu kar nič ni skrajšana.

*) Iz „Stimmen aus Maria Laach“ 1875 str. 579. Podpisani so: 1 nadškof, 6 škofov, 1 kapitelvikar, 1 tajnik. Dano je 22. sept. 1875.

Naši dopisi.

V Gorici 28. maja. — „L' Isonzo“ in — jez sva dva. Dvakrat sem danes nek sestavek v „Isonzo“-u bral; — to je cela reka na moj mlin. In veste, za kaj gre? Večkrat sem tožil jez v „Novicah“ o strašni surovosti, razuzdanosti in predrznosti naših mestnih „mulov“, malih in odraslih. Bogokletje, nesramno govorjenje in obnašanje možke mladine naših nižih stanov, rokodelcev in postopačev, je že v nebó vpijoče. Kako je v tem oziru v Italiji, ne vem prav; to pa vem, da se po Kranjskih in nemških mestih — vsaj javno — kaj tacega, kakor pri nas, nikdar ne vidi ali sliši. Ta žalostni privilegij imata, sosebno kar je nekaj let, le Gorica in Trst. Vse to tedaj, kar poštenjaki že davno obžalujejo, spoznal je tudi naš liberalni laški organ „L' Isonzo“. Mnogokrat toži tudi on zarad ponočnega rjovenja in razsajanja pijanih surovežev; ali v včerajšnjem listu je samega sebe prekosil. Prinesel je obširno peticijo — za katero se ravno zdaj nabirajo podpisi — katera se ima izročiti mestn. starešinstvu, da bi se prizadevalo v okom priti čedalje rastoči razuzdanosti fakinov in surovih brezvernih rokodelcev in enake baže ljudi. Ko bi pa mestna gosposka ne hotela ali ne mogla v omenjenem oziru kaj storiti, obrnejo se prosilci pozneje do državnega poslanca g. grofa Coronini-a, da on to reč sproži v državnem zboru, da se — če se nič druzega ne doseže, — vsaj policija v Gorici pomnoži ali preuravná. Navedena peticija naših meščanov je mikavna in podučna na več strani. Prvič je važno to, da najhujši naši „liberaloni“ kot najzdatniši pomoček zoper razuzdanost „svobodnih“ rokodelcev kličejo na pomoč — policijo, in svetujejo najostrejše policijsko postopanje. Jez nimam nič proti temu, ker sem uverjen, da ves sedanji volneni policijski in kazenski aparat v naših razmerah ne zadostuje, ampak bi treba bilo starega kazenskega reda — palice in verig. Drugič, kar se tiče odgojevanja ne še po vsem pokvarjene rokodelske mladine, svetuje „Isonzo“-va peticija poduk — po razposojevanji „dobrih“ knjig in po popularnih govorih. To je vse! V pritožbah „Isonzo“-vih, v katerih se razne pregrehe naših razuzdancev naštevajo, nahaja se tudi enkrat besedica „senza fede“, ali med nasvetovanimi pomočki je ne najdeš trohice, ki bi vsaj indirektno merila na Boga, na vérski uk, na cerkev in nje vpliv. Tedaj si moramo „Isonzo“-v „poduk“ misliti brez te stare šare. In prav tako res se tu pa tam sedanja mladina odgojuje — ne! — izučuje. S takim podukom, gospôda, ne pridete v

okom surovosti in hudobiji rokodelskih stanov. Toda o teh rečeh o drugi priliki več. Iz peticije večkrat omenjene naj navêdem še to, da o vzrokih popačenja naših rokodelcev noče ni ona, ni „Isonzo“ govoriti. Meni pa so jasni, kakor beli dan. Eden izmed teh vzrokov je — „Isonzo“ sam in njegova stranka. To bi se dalo skoraj matematično dokazati. In sploh sem trdil in trdim jez, da glavni vzrok razuzdanosti nižih stanov so svobodnjaški omikanci in pohujšljivi njih govori in zgledi. Slednjič naj še pristavim, da ne le očitno živinsko surovi rokodelci in obrtniki sramoté lepo naše mesto, temuč tudi malo da ne vsa trgovska in štacunska mladina, samo da pri njej dušno surovost in brezbožnost lepša suknja in olika pokriva. — Boljših časov Goriških nas spominja te dni poslavljeni častitljivi in učeni starček dr. Karol Doliak, advokat, bivši podpredsednik dež. zbora, zdaj predsednik katol.-polit. društva. Vsled tega, da je imel red železne krone 3. vrste, postal je vitez s pridevkom „Cipriani“ (Cipriani je bil imeniten advokat v Gorici; po njem ali njega dedičih je podedovala Doliakova rodbina malo posestvo med Št. Andrežem in Vertojbo na Tržaški cesti, ki se kliče po slovenski Ciprianišče). — Naš „Circolo cattolico“ ne postavi kandidatov za mestne volitve; njega udje bodo volili svobodno po vesti. Dr. Valussi, ki je bil dosedaj v starešinstvu, noče sprejeti nove kandidature.

Iz okolice Radgonske na Štajarskem 10. maja. — Po lepem suhem vremenu konec aprila je pred enim tednom začelo neprenehoma deževati, in nastal je tak mraz, da gospodarji setev koruze, ki je poprej zavolj suše niso mogli sejati, so morali potem zavolj mokrote odložiti. Tudi sadju cvetje po več krajih odpada in trti se kaže neugodna letina tem več, ker je mnogo starih trt pozeblo. Vincarji so vsi potrti, ker še tega vina, ki ga imajo, zato spečati ne morejo, ker je Ogerskega vina v našem okraju vse polno. Če kmetovalec, kar ima, prodati ne more, dolgov in davkov pa tudi ne poplačati, prisiljen je od odrtnikov denarja na posodo jemati, da si živeža in semenskega žita kupi. Očividno je, da po takem kmetijstvo mora hirati. Oger od svojega zemljišča manj davka plačuje, njegova zemlja pa je vrh tega še rodovitneja, — kako si hoče v takih okoliščinah Štajarski kmet na bolje pomagati!

Iz Krškega okraja na Dolenskem 12. maja. *) — Pri nas stojí vse prav lepo, samo dežja je bilo preveč. Rž je že davno v klasji, trta ima že po čevelj dolge mladike, po 30 se lahko grozdov na eni sami našteje; krompir je že za okopavati. Vinu je cena silno padla, ker ga je povsod obilo, samo kupca ni. Kmetje, ki so imeli vedro po 7 gold. v jeseni plačano, ga zdaj po 5 gold. ponujajo. Slive so po 3 gold. cent; nove sila lepo kažejo. Samo toče nas Bog obvari! Gorenci! pridite po vino; od 1868. leta ga še ni bilo v tem času toliko na prodaj, ko zdaj.

Od Studenških goric na Dolenskem 22. maja. — Včerajšnja slana je tudi pri nas veliko škodo naredila; v nekaterih nogradih je tretjina mladik poparjenih. Res čudna je letošnja spomlad! Tako dolga zima — zdaj pa zopet tako mrzla spomlad, da je v rasti vse močno zastalo. To nam za celo leto nič dobrega ne oznanuje. Ker je burja še zmiraj mrzla, se še zmiraj bojimo slane, čeravno je že kmalu konec majnika. — Lansko leto je bilo vina obilo, zato se je dozdaj prav cenó dobilo. Čudno pa je to, da po gorah je vino tako cenó, po krčmah pa vendar le zmiraj enako drago. Če mu pa vprihodnje cena poskoči, ne bode se čuditi, ker je že do zdaj slana trtju precej škodovala in Bog vedi, kakošna uima še zadene vinske gorice.

Iz Dolenskega 26. maja. — Tudi Dolenska je hudo trpela po slani. Vinogradi, ki bolj v nižavi ležé, so po vsem Dolenskem — kakor se čuje — tako osmojeni, da niti peresca zelenega v njih najti ni; vinogradi manj v nižavi ležeči pokončani so do polovice, vinogradi pa, ki bolj visoko ležé, do dobre tretjine. A še to, kar je ostalo, je vse nekako poparjeno. Potrtega srca gleda v prihodnost, sosebno ubogi kmet, ki mora, ko komaj sam sebe ubogo preživi, še visoke davke plačevati, ki se mnogokrat tako neusmiljeno iztirjujejo!

Iz Vrem na Notranjskem 23. maja. (*Nov cestni odbor*) smo včeraj volili v Senožečah. Izvoljeni so vsi novi udje. Ker so vsi znane bistre glavice, zato je občinstvo to izvolitev s pohvalo sprejelo; le tu pa tam so se čuli glasovi, da bilo bi dobro, celó potrebno, če bi bil vsaj eden izmed dosedanjih odbornikov ostal. Ker je naša Reška cesta najbolj važna od vseh cest Senožeškega okraja, pa tudi največ skrbi, novcev in popravljanja zahteva, zato izrekamo željo, naj bi odbora načelnik tukaj v Britofu izvoljen bil. — Naj omenim iz te volitve le še to, da je naš „Rothschild“ gori omenjeni dan šel svojo kožo v Senožeče ponujat, da pa, ker je že davno hlače slekel in volilci niso hoteli kiklje mesto hlač imeti, je prazen odlazil nazaj v Britof.

Z Dolenskega 27. maja. — Prav tako se nam godi, kakor ob kaki hudi uri, če se nenadoma od kacega kraja prižene, in vse, kodar je potegnila, vznemiri. Vse se boji takrat hudih nasledkov, če pa nastopijo, jih vsak, kdor je skrben za prihodnost, popravljati želí. Taki nezgodi močno podobne so razmere sedanje v naši deželi zarad nepričakovane osode blagega in marljivega delavca na dvojnem polji, — gosp. Kluna, katero dandanes pretresajo žvesti mu njegovi prijatli, pa tudi sovražniki v domačih krogih in očitno po časnikih. Stvar je važna, v resnici principijelna, in nje nasledki, kakor je podoba, utegnili bi dalječ seči. Ako se pri kaki vodni strugi, iz katere je vodotoč na tovarno napeljan, zatvornica mahoma zapre, je temu gotovo le ta namen, da bi se tovarna vstavila, in — ako je to, kakor se drznejo pisati sovražni listi — pri g. Klunu se zgodilo, nas je tako djanje dvakrat zabolelo. Na deželi smo se pri več prilikah zbirali in posvetovali domoljubi, kaj je sedaj stroti gledé „Slovenca“ in gledé gosp. Kluna? Ker nam je list potreben, nas je trdna volja ohraniti ga na vsak način. Ker pa ne nese toliko, da bi ob njem vrednik mogel živeti, so ménili eni, naj se obrnemo s prošnjo do preč. škofijstva, naj blagovoli odločiti duhovnemu voditelju cerkveno službo v Ljubljanskem mestu, v kateri bode mogel ga vredovati dalje, — drugi pa, naj se združimo domoljubi, duhovski in svetski, ter se zavežemo, gosp. Kluna podpirati materijelno, da more živeti in vspešno delovati v časopisu katoliškem v Ljubljani. Vsi pa bi radi, da se o tej zadevi oglasi najprej starešinstvo škofijsko, konzistorij in kapitelj, kateremu na obstanku lista ravno toliko in še več ležeče biti mora kot nam, in nam razodene, kaj bode storilo v pospeh katoliškega političnega lista „Slovenca“ in v ohranitev vrednika njegovega? Sliši se iz gotovih virov, da se je v ta namen poslalo dotično pisanje na načelnika dekanijštev, prvega dekana v škofiji, stolnega dekana preč. gosp. Jožeta Zupana — in — radovedni pričakujemo povsod neizogibljivega odgovora, marveč resnobnega in hrabrega dejanja, po kterem se ravnati hočemo tudi mi. Ura je prišla, v kateri je pokazati treba svetu, da smo katoliški slovenski možje, postavljeni delati za sv. reč in braniti vsak dan napadane pravice sv. cerkve in naroda.

*) Po naključbi izostalo iz zadnjega lista. Se li tudi še danes tako vesela kaže letina pri Vas, kakor je bila pred 14 dnevi? Privoščili bi jo Vam iz srca. Vred.

Iz Ljubljanske okolice 24. maja. — Po želji slav. vredništva naznanjam še nekatere posebnosti o uimah, ki so pretekli čas zadele posestnike na mahu. Že sneg je veliko škode storil po vrtih in gozdih; kdor v nedeljo proti večeru (14. maja) svojega drevja otresel ni, moral je v ponedeljek zjutraj gledati lepo drevje očreslano in polomljeno. Ni bil v ponedeljek (15. maja) zjutraj zastonj tak pok, kakor da bi „škrat" po gozdu polhe preganjal. Prežalostna dneva sta bila tedaj 14. in 15. maj. Pod snegom vse, v hlevu več repov, nad hlevi pa nič, le pajčevine dosti po kotih in slemenih. In ko se po belem plašču naše zemlje oziram, kar zaslišim kóse prepevati, dasiravno so večidel ob mladiče. No! si mislim, sv. Gregor je že blizo, kmalu bo spomlad, kósje že pojó; sv. Juri tudi, bukev pa je tudi že zelena. — Take misli švigajo po glavi človeku nad tako čudno naravino prikaznijo. Zimske suknje tudi še ni bilo treba v „versatzamt" poslati; kdor je to storil, gotovo se je kesal, kajti burja je bila silo mrzla; ona je 20. in 21. zelenje kar zasmodila. Po Krimskih gorah je sneg zmrznil, da je človeka držal. Ravno ta dan, 20. maja je slana popalila po hribih; v Rakitni bodo prebivalci kar reveži kakor naši maharji, setev imajo le eno, žetve morda ne bo nobene. — Drugo jutro padla je slana po nižavah; kjer je kaka trta bolj na prostem, suha je kakor poper. Da prej končam svoje „jeremijade", opomnim le še na kratko to: mah se je sila naglo sušil; je bil že večidel suh, le Bevško-Goriška poteza bila je še pod vodo, drugo jutro je še ta zginila, al Ljubljanica je bila popolnoma se „štrihana". Od daleč je bilo videti vse črno, kjer je voda dolgo stala; menda je vse, kar je bilo zeleno, poginilo. Konečno pa željo izrekam: Naj se škoda vestno preceni, poškodovanim davek vsaj za eno leto odpusti, nakloni pa kaka podpora bodi-si v denarjih ali žitu (seme naj se dá za prašno ajdo, fižol); to bi utegnilo še kaj donesti. Lipenski.

Iz Ljubljane 31. maja.

Palacky umrl!

Ni ga več možá, ki ga je ves slovanski svet navdušeno slavil pred 5 tedni in ž njim tudi mi! Danes truplo njegovo položé v grob. Česka zgubí ž njim prvega rodoljuba, Slovanstvo neumornega branitelja svojih pravic, znanstvo zvezdo prve vrste, Avstrija enega svojih najzvestejših sinov, kajti v letu burnih prekucij izustil je pomenljive besede: „Da bi Avstrije še ne bilo, morali bi jo stvariti." — Večna mu slava in uspomena!

— (*Društvo Marijne bratovščine*) je imelo 21. dne t. m. svoj občni zbor. Iz poročila za leto 1875 je razvidno, da je društveno premoženje konec leta znašalo 20.889 gold. 27 kr., udov pa štelo moških 421, ženskih 1309, tedaj skupaj 1730. Razvidno je bilo tudi iz tega poročila, da to društvo, katerega blagi namen je ubožne in bolne svoje ude podpirati in umrle spodobno pokopati, lepo napreduje, ker po pristopu novih udov in dobrem gospodarstvu se je preteklo leto društveno premoženje pomnožilo za 101 gold. 21½ kr. Novoizvoljeni odbor naznanimo drugi pot.

— (*C. kr. deželna cenilna komisija*) objavlja, da vsled §. 10 poduka za vcenitev zemljišč se snidejo dotični cenilci iz Radolškega in Kranjskega cenilnega okraja 6. junija ob 9. uri zjutraj v katastralni občini sv. Ane, in skupaj obhodijo na meji katastralnih občin: Doslovče, Begune, Leše, Ljubno, Zaloše, Češenco, Kropo, Lancovo in Selo Radoljškega, potem sv. Ano, Bistrico, Kovor, Švirče, Podbrezje, Žeje, gorenjo Besnico, Nemile, Dražgoše, sv. Križ, Danje in Sorico Kranjskega cenilnega okraja ležeča zemljišča, da se med seboj porazumijo zarad vcenitve.

— (*Ravnateljstvo banke „Slovenije"*) v dopisu vredništvu „Novic" od 25. dne t. m. zavrača očitanje, da po nobenem slovenskem časniku ni razglasilo programa obravnav bankinega občnega zbora 6. dne junija, ter pravi, da je storilo vse, kar pravila zahtevajo, pa še več, češ, da je delničarjem razposlalo poziv z razjasnilom 5. programove točke. Na to častitemu vodstvu le par besedi: §. 74. pravil daje ravnateljstvu oblast obširnejšega razglasa; gledé na marsikatere druge nepotrebne stroške ne bi bilo treba gledati na male stroške tiska, da delničarji vsi vsaj enkrat na leto zvedó, kar se njih posebno tiče. Oni „poziv" pa, ki so ga „mehrere Actionäre" razposlali 1. maja, je meril vse kam drugam in ni nikomur veljal za glas ravnateljstva. Zato „clara pacta, boni amici!"

— (*Matica slovenska*) je svoj letopis za leto 1876 J. Blaznikovi tiskarni v tisek izročila, in je prvi sestavek „Slovanski elementi v Venetščini, III.", spisal Dav. Trstenjak, skoro dovršen; sedaj se stavi članek „Možgani", spisal dr. M. Samec. Še druge spise bo odbor kmalu tiskarni izročil. Iz Dunaja poroča g. Cigale „Matici", da je zemljovid „Velike Britanije" in pa „Skandinavije" že davno Kökovi kamnotiskarni za tisek vredil, — da pa od „Francije" še ni nobene korekture prejel. „Matice" pisarna je g. Köke-u naročila, naj se požuri z izdelovanjem Matičnih zemljevidov.

— (*V toplice na Bledu*) pride za letošnjo poletno sezono dr. Gumplovič iz Gradca.

— (*Župnik v pokoji gosp. Val. Ravnihar*) je 27. dne maja v 73. letu svoje starosti nagloma umrl. Revni treh vasí Vodiške (njegove rojstne) fare dobijo 6000 gld., duhovsko podporno društvo 3000 gld., hiralnica 300 gld., ubogi Ljubljanski 150 gld., Matica slovenska 1200 gld., dramatično društvo 200 gold. Naj v miru počiva blagi ljudo- in rodoljub! Gosp. Ravnikar je bil beneficijat Ravbarjeve ustanove; kdo bode sedaj?

— Iz Trsta je nam došlo žalostno poročilo, da vrli naš rojak, c. kr. pomorski častnik gosp. Viljem Potočnik, ki je, kakor naši bralci vedó, pred malo leti na c. kr. ladiji „Fasana" veliko svetá obhodil, 30. dne t. m. za pljučnico umrl. Bodi mu zemljica lahka!

— (*Gosp. prof. Janko Krsnik*), vrli naš rojak in pohvaljeni pisatelj „zgodovine Avstrijsko-Ogerske monarhije", ki jo je Matica izdala, je v Vinkovcih še le 25 let star za pljučno sušico umrl.

— (*Med čudne prikazni letošnje spomladi*) se more tudi ta šteti, da je 15. dne t. m. zmrznil v Črnomaljski okolici kmet Jaka Tešelj iz Zagozdaca. Ta 50 let stari oče je šel zarad oproščenja svojega sina od vojaščine k okrajnemu glavarstvu v Črnomelj; domú gredé je v snegu obležal, kjer so ga drugo jutro (16. dne maja) zmrznjenega našli.

— (*Beseda v čitalnici na pomoč siromakom na Ljubljanskem mahu*) je z vštetimi 10 gold. gosp. kanonika Kramarja, 5 gld. gospodičnje Marije Smrekarjeve, 5 gold. gosp. Antona Prmeta, 6 gold. dr. Poklukarja, 1 gold. od gosp. Klinarja in 1 gold. od gosp. Lazarja, ki so došli predsedniku čitalničinemu, donesla okoli 280 gold. čistega dohodka. Gosp. odbornik Franjo Drenik, ki je bil glavni vrednik „besedi", je v primernem govoru razložil namen njen, naši gospodje pevci so dodali lepe pesmi in vojaška godba odlikovala se je kakor vselej tudi ta večer. Velika živahnost je vladala ob srečkanji dobitkov, katerih se je po radodarnosti nabralo nad 100. Hvala darovalcem, — hvala vsem gospodom, ki so sodelovali pri tej dobrodejni besedi, — hvala c. k. vojaški godbi, ki tudi brezplačno je mnogo

pripomogla k tolikemu obisku te „besede“, da vsi prostori bili so na tesno posedeni. Predsedstvo čitalnice pa prosi zdaj gosp. M. Perucija, naj blagovoli brž ko brž s kakima dvema zaupnima možema se potruditi v Ljubljano v razgovor: kakošna semena naj bi se nakupila za nabrani denar in na katere strani razdelila, da pridejo najrevnišim na pomoč.

— (*Pobirki iz časnikov.*) Česar nismo mogli prav izvedeti domá, podal nam je časnik „Čech“ 21. maja t. l., da je na liberalcev pritiskovanje gospod knezoškof Ljubljanski odstaviti hotel profesorja Marna razun njegovega sodelovanja v „Slovencu“ posebej zarad Nečáska, katerega je popisal v „Učit. Tovaršu“ l. 1875 in je ponatisnjen v „Jezičniku“ letnik XIII. Pač so s Slovenci vred čudili se temu Čehi, in ko bi izvedel to, v grobu bi obrnil se Nečásek. Sicer meni „Čech“, da nemškutarji slovenski konservativni stvari niso mogli storiti bolje službe nego so jo storili s Klunovo kulturno borbo, kajti zdaj se oči odpirajo premnogim dremavim. Da bi se le res tudi odprle! — V nekem dopisu se vsled trditve, da je Ljubljanski knezoškof Pogačar hotel zatreti „Slovenca“, razpravlja vprašanje: katere pravice in katere dolžnosti ima Ljubljanski škof do „Slovenca“? — in odgovarja se v istem spisku — kar se tudi nam zdi resnica — da „baš“ tiste, katere do „Tagblatta“. Oba izhajata v njegovi škofiji“ — le s tem razločkom, da ta v nemški, uni pa v slovenski besedi. Dokler temu ali unemu ne dá posebne denarne podpore, z njim tudi posebej ukazovati nima. Poprej pa, predno zatare „Slovenca“ — pravi dopis — veliko poprej mora zatreti „Laib. Tagblatt“, ako hoče biti in ostati biskup katoliški!

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — V Budapešti nadaljujete delegaciji svoj posel. Besedovanje o vnanjih zadevah je pri kraji. Na Avstrijsko delegacijo ni vredno ozirati se; v njej vlada impotentna koterija, za katero nihče ne stojí in katero vzdržuje Ogerska sama zato, ker namesti nje ni nič boljega. Ona se poklanja Turčiji in na aji Sofiji raje vidi polomesec kakor sv. križ. — Ogerska delegacija, ki ima svojo koreniko v narodu Magjarskem, ima vsaj toliko veljave, kakor velja moč onega naroda. Kmalu pa boste obe delegaciji čutile, da niti tù na Dunaji, niti v Budapešti se ne reši Turško vprašanje. Turčiji že kljenka!

Iz Prage. — Neizmerna žalost je naše mesto in vso Česko zadela 26. t. m. Dr. František Palacky je po dolgi bolehnosti popoldne ob $4^1/_2$ mirno v Gospodu zaspal. Še oni popoldne mu je zet njegov dr. Rieger čital večerne liste „Politike“ in „Pokroga“, miloval je naglo smrt fzm. Johna in radost izrazil nad novimi zmagami ustašev na Turškem. Iznenada pa začne teško dihati in — za malo časa izdahnil je preblago svojo dušo v 78. letu svoje starosti. Kakor blisk je švignila tužna novica po mestu in vsej deželi. — Truplo umrlega je bilo balzamirano in se bode svečano prepeljalo v Lobkovic, 3 ure od Prage, da bode po želji njegovi počivalo zraven sopruge njegove. Sprevod, zarad velikega udeleštva iz vse dežele, je bil odložen na danes (31. maja) dopoldne ob 10. uri. K sprevodu pošljejo vsa Češka mesta, vsa društva in korporacije svoje deputacije in banderije. Vverjeni smo, da ves slovanski svet žaluje na grobu „očeta svojega“!

Iz Turškega bojišča. — Zdaj je prikipelo vse do vrha, struna se ne dá več napenjati. Srbija je sklenila vojsko. Da je tako dolgo čakala, glavni vzrok temu je pomanjkanje denarja, katerega drugje ni mogla dobiti. A narod, za vojsko navdušen, je vladi že spravil skup okoli 200.000 zlatov. Že je vsa Turška meja zastavljena in vsak dan se pričakuje novica, da je Srbska vojna prekoračila meje. Nadpoveljnik redne in narodne vojne bo — kakor trdijo zanesljiva poročila iz Beligrada — knez sam z generalom Zachom, Černajevom, Rankom, Nikoličem in drugimi, prostovoljce pa bodo vodili Hubmajer, Petrović in general Stratimirović. Serbinje so osnovale med sabo že odbor za oskrbovanje ranjencev, v kterega so se upisale najodličniše gospe knežnjih rodovin. Dr. Stejič jih vsako nedeljo po dve uri podučuje v tem, kako ravnati z ranjenci. Po več krajih se dajo koncerti na korist zatiranega krščanstva. Rešitve dan se tedaj bliža naglih korakov.

V Carigradu je strašna razburjenost. Že se govori, da se ima razpeti „Mohamedov prapor“, kar je zapoved vsakemu mohamedancu, napasti drugoverce, „ker gre za vero.“ Sultan sam je v velikem strahu, naslednika svojega, sina ranjcega brata, Murad-efendija, je dal zapreti v njegovo hišo, princem pa je strogo prepovedano pokazati se kje na javnem mestu. Novice iz Carigrada poročajo celó, da je Murad v nevarnosti zarad življenja. — Največ hrupa delajo ulemi (učitelji turškega bogoslovja in duhovni sploh) in softe (turški bogoslovci); dozdaj so res že sultana prisilili, da je odstavil prejšnjega verskega ministra, ki jim ni bil dosti fanatiziran in premalo sovražen drugovercem; naslednik njegov je, kakor smo že v zadnjem listu poročali, zagrizen mahomedanec, ki druge vere ne trpi. Kakor prej ministra nauka, tako so odstavili sedaj tudi sultana Abdul-Adšida ter dali mu za naslednika omenjenega Murad-efendija, mohamedanca z dušo in telesom, prav po volji soft in ulemov. Da se to ni zgodilo brez velike revolucije, to se dú misliti, čeravno nam do zdaj niso še došle obširne novice; najbrže je Mohamedov prapor že razvit in boj zoper vse drgoverce pričet. — To je odgovor Turkov na Gorčakove predloge. Zdaj bo „pomirjevanja“ menda konec, ker z novim sultanom in njegovo vlado se Evropske oblasti ne morejo pogajati. Po vsem tem je stopilo Turško vprašanje v novo faso in se bo moralo rešiti z orožjem; Turki so si svojo osodo sami odločili.

Na bojišči samem je vse živo. Vedno prihajajo novice o zmagah ustajnikov, ki so zdaj tudi popustili grdo navado, padlim Turkom glave rezati. Turki pa te nevade še niso popustili. V Bosniji in Hercegovini so vedno krvave bitve, najhuje pa razsaja plamen ustaje v Blugariji.

Žitna cena

v Ljubljani 27. maja 1876.

Hektoliter v nov. denarji: pšenice domače 8 fl. 78. — banaška 9 fl. 77. — turšice 5 fl. 10. soršice 6 fl. 72. — rží 5 fl. 60. — ječmena 4 fl. 20. — prosa 4 fl. 40. — ajde 5 fl. 53. — ovsa 3 fl 70. — Krompir 3 fl. 57 kr. 100 kilogramov.

Kursi na Dunaji 29. maja.

5% metaliki 64 fl. 20 kr.	Ažijo srebra 103 fl. — kr.
Narodno posojilo 69 fl. 25 kr.	Napoleondori 9 fl. 70 kr.

Loterijne srečke:

v Gradcu	27. maja 1876:	60.	76.	57.	31.	36.
na Dunaji		16.	47.	58.	31.	70.

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji 10. junija

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: Jožef Blaznikovih dedičev v Ljubljani.